

Lélekemelő

pszichiáterek egymás között

*Miért kellene
hipnózistörvény?*

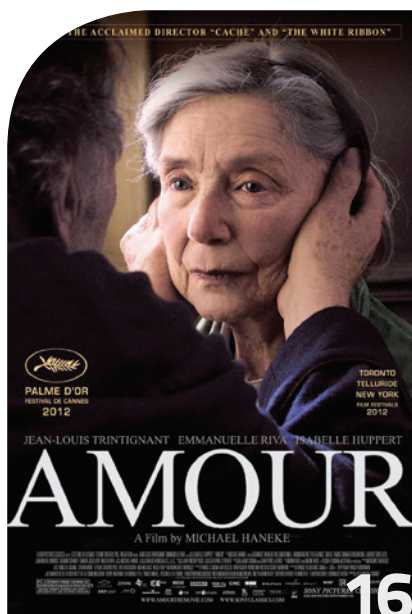
Az élet ősze

Akiről kisbolygót neveztek el...

*Amit tudni akarsz
a pszichiátriáról,
de sosem merted
megkérdezni...*

képek
hangulatok
könyvek

Tartalom

HIPNÓZIS	
Miért kellene hipnózistörvény?	04
A MÚLT KOPJAFÁI	
Akíró kisbolygót neveztek el...	06
TÁRT KAPU GALÉRIA	
Túl minden...	09
Kitárt szívvel...	11
ŐSZI PSZICHIÁTRIAI NAPOK	
„Vannak öregek fiatalok, és fiatalos öregek”	14
Filmajánló: Szerelem	16
Az élet ősze	18
Az égig érő fa és a magyar népdalok	20
AKTUÁLIS	
Mi az a koldus wellness?	22
VALLOMÁS	
Kezd eluralkodni a kiábrándulás, a cinizmus...	24
HATÁRON TÚL	
Egy ember, nem ember...	26
KONFERENCIA	
Amit tudni akarsz a pszichiátriáról, de sosem merted megkérdezni...	28
ELISMERÉS	
Jó helyen fénylik a Gyémánt Diploma	30
Kiváló hazai gyógyszergyár lett az Egis	31

Kedves Olvasó!

Akiket szeretünk, nem csak az ünnep idején szeretjük. Nem az erőszakosan harogó karácsonyi daloktól, és a már novemberben vásárlásra buzdító reklámoktól költözik be a szívünkbe a szeretet.

Be akarlak mutatni Anyukámnak, gyere egy kicsit hamarabb! – írta Kata esti e-mailjében. Egy nő divatról szóló televíziós műsorban találkoztam Makány Márta divattervezővel, a bájos divatszalon tulajdonossal Norellával, és Csongrádi Katával, akiből csak úgy áradt a spiritualitás, a szeretet, és a kreativitás. Rögtönzött divatbemutatója során egy hosszú királykék sállal dobta fel fekete pulóverét, és fekete nadrágját egy délutáni tárgyaláshoz, a táskájából gyorsan elővarázsolt még két arannyal átszőtt kélőt, meg egy gallért, ha este színházba megy és nincs ideje átöltözni.

Elhatároztuk, hogy együtt indulunk egy frissen megjelenő lap sajtótájékoztatójára, előtte felugrok hozzá. Félhatkor megszólal a telefonom. Kiöntöttem a teádat, hol vagy? Persze, Kata az, félhatot beszéltek meg. – Már a Hősök terén, két perc – mondom elmosolyodva pontosságán és figyelmességén. A Dózsa György út egyik magas, ódon, polgári lakásában fogad, meleg színek, narancsos fények között. – Gyere, már vártunk! Előre megy, csak a hangját hallom: – Anyuka, megjött Györgyi!

A meglepetéstől a földbe gyökerezik a lábam, megszólalni sem tudok. Az előszobából egy múzeumszerű félszoba nyílik, a gyönyörű nő, a Jászai Mari-díjas Csongrádi Mária színész-rendező relikviáival. A falon fotók, díszletek rajzai, egy szekrénykében bekeretezett képek a Déryné színház rendezőjének kedvenc darabjairól. Mária képét elnézve már tudom, honnan örökölte finom vonásait Kata. Ékszerek, nipppek, egy fogason pedig Anyuka kedvenc fehérpöttyös kék ruhája. Kata szeretettel simogatja meg. – Látod, anyu mindig itt van velem. – Egy kis asztalkán újabb képek gyertyaláng lobog sejtelmesen, mögötte egy bordó, fényes, vázaszerű tárgy. Kata ezt is megsimogatja. – Anyukám róla meséltem neked, eljött hozzánk. Azután felém fordul: nekem nem kell kimennem a temetőbe, mindig tudok Anyukával beszélgetni.

Idáig gombóc volt a torkomban, most valami nagy-nagy megbékélést érzek. Belátom, hogy ami nekem szokatlan, az másnak lehet hétköznapi, természetes, és boldogító is. – Anyuka ajándékot ad neked! – folytatja és egy nagy tálcára mutat, amin rengeteg kis és nagy kő található. Gömbölyűek, simák, mindegyiken egy-egy üveggyöngy, és egy fénykép magyar motívumokkal. – Esztergomban volt egy nyaralónk, és amikor építkeztünk, anyuka nem engedte elhordani ezeket a gyönyörű évszázadok alatt simára kerekedett Mátyás kori köveket. Mindegyikre ragasztott egy kis díszet, aztán valamilyen aprócska motívumot, becsomagolta celofánba, és aki meglátogatta annak ajándékozott egyet. Válassz Te is! Az én követem Mátyás koronája ékesíti. Megköszönöm, nem is tudom kinek, Katának, vagy Anyukának? Leülünk a másik szobában teázni. – Anyuka hosszú éveken át élt együtt a betegségével rákos volt – meséli Kata. Aztán amikor pokoli fájdalmak lettek azt mondtam, ne használjunk morfiumot. Megtanítottam a Belső Nap meditációra, amit a Yucatan félszigeten tanultam. Ez egy olyan ősi maja energetizáló módszer, ami pillanatok alatt feltölt erővel, feloldja a feszültséget, a félelmet – ami a legtöbb betegség forrása. Két hónapig dolgoztunk anyukával és megszűntek a fájdalmak. Boldogan mászkált a lakásban, kávé főzött, sürgött-forgott, senki nem mondta volna, hogy beteg. – Aztán a csodák lakásában találok egy kis sarkot, hindu, keresztény, iszlám buddhista, vallási szimbólumokkal. – Az én vallásom a szeretet, mondja Kata, mindegyik belefér.

A szeretet sugárzik a Lélekemelő karácsonyi számából is. A Bagdy Emőkével készült interjúból, a Stark Andrást filmesszé írására készített Szerelem című filmből, a pszichiátriai rehabilitációt elhivatottan szívén viselő, a Tárt kapu Galériát kitartóan szervező Angi Ibolya szavaiból, abból, hogy a „magyar Freud”-ra, Ferenczyre emlékező kollégák a nagy pszichoanalitikus emlékére vörös rózsát ültettek, és nem utolsósorban a hipnózis nagyasszonyának, Bányai Évának egész életművéből. Reméljük, szeretettel olvassák a többi írást is!

Szép és meghitt karácsonyt kíván a Lélekemelő szerkesztői nevében:

B. Király Györgyi

Lélekemelő

A Psychoeducatio-
Léleknevelés Alapítvány
és az EGIS szakmai-
kulturális magazinja a
Magyar Pszichiátriai
Társaság támogatásával.

ISSN 2061-4187

Felelős szerkesztő:

B. Király Györgyi

Szaktanácsadó:

Füredi János
Harmatta János
Kurimay Tamás
Lehóczky Pál

Koordinátor:

Turjányi Katalin

Munkatársak:

Bozsán Eta,
Bulla Bianka,
Csák Elemér,
Gubcsi Anikó,
Vámos Éva és
Várhegyi Andrea

Tördelőszerkesztő:

Tusor Ildikó

A lap orvosok és egészség-
ügyi szakdolgozók számára
készül, terjesztik:

az EGIS orvoslátogatói,
beszerezhető a Léleknevelés
Alapítvány – XII. ker. Szilágyi
Erzsébet fasor 22.

Tel.: 275-2452 –, illetve a
Magyar Pszichiátriai Társaság
– II. ker. Hűvösvölgyi út 75/a.
Tel.: 275-0000 – titkárságán.

Miért kellene hipnózistörvény?

A Magyar Hipnózis Egyesület örökös tiszteletbeli elnöke, az Európai Hipnózis Társaság első női elnöke. 1970 óta kutatja a hipnózist, sok éve tanítja, és lassan huszonhárom éve alkalmazza a hipnoterápiát. Végtelenül szelíd, ugyanakkor rendkívül határozott. Csoda, amiről mesél, és nem azért, mert valami misztikus, nehezen megfogható módszerről van szó. Korántsem.

Azért csoda, mert az eredmények teszik azzá. Ő a Szent-Györgyi Albert-díjjal kitüntetett Bányai Éva professzor a magyar hipnóziskutatás „anyja”.

Azt mondja a hipnózis egy olyan módosult tudatállapot, amely két ember interakciója következtében jön létre. A hipnoterápiának lényeges eleme a két ember közötti speciális, áttételes jellegű, nagyon intenzív kapcsolat, továbbá a szuggesztió, vagyis a sugalmazás, amelyre a hipnotizált személy sokkal érzékenyebb, mint éber állapotban.

Hipnózisban az ember képessé válik disszociációkra, amikor megszűnnek azok a kapcsolatok, amelyek általában jellemzőek. Például, egy fájdalom ingert hipnózis során észlel ugyan a személy, és lokalizálni tudja, mert az agyának azon része, a szomatoszenzoros kéreg, ami ehhez szükséges, ugyanúgy működik, mint éber állapotban, ámde le tudja választani róla a szenvedés részét, az érzelmi komponenst. Mondjuk, nem húzza el a száját, ha éppen fogászati kezelést kap. Ezt a disszociatív hatást nemcsak fájdalomcsillapításnál, hanem sok egyéb területen, többek között pszicho-szomatikus betegségeknél is használjuk.

Hogy éri el a hipnotizőr, hogy a hipnotizált elfogadja a sugalmazásait, tehát mitől lesz mély a kapcsolat?

– A hipnotizőr, a terápiában a hipnoterapeuta, először nem szuggéral új dolgokat, hanem visszajelzést ad a személy állapotáról. Egy hagyományos relaxációs hipnózis indukciónál az egyik leggyakrabban használt indukciós technika a szemfixációs eljárás, amikor egy kis csillogó pontra kell összpontosítani a figyelmet. Ha valaki azt mereven nézi, kiszárad a szeme, és egy idő után az alsó szemhéjon megjelenik egy kis könnycsepp. A hipnotizőr látja ezt, és amint kimondja, hogy jólesne egyet pislogni, az illető tény-

leg pislogni fog. Ez tehát nem boszorkányság, hanem a megfelelő pszichofiziológiai állapotról történő visszajelzés, ami viszont ahhoz vezet, hogy a hipnotizált olyasmint érezhet, mint egy kisgyerek, akinek az anyukája pontosan tudja, mi kell neki, talán még jobban, mint ő saját maga. Egy kicsit ebbe a gyermeki állapotba kerül vissza, azt kezdi érezni, hogy gondoskodnak róla, emiatt a számára nagyon fontos személyek – anyja, apja, testvére, vagy akár szerelme – iránti érzelmeit átteszi a hipnoterapeutára. Így válhat elmélyültté a kapcsolat.

Ezek az érzelmek nem csaphatnak át a terapeuta iránti intenzív ragaszkodásba?

– De igen, éppen ezért a hipnotizált személyt a terápia előrehaladtával okvetlenül „fel kell növesztetni” úgy, ahogy egy gyerek is fölnő és elengedi a szülő kezét. Hozzá tartozik a terápiás képzéshez, hogy megtanítjuk, hogyan kell leválasztani. Ugyanakkor elengedhetetlen ez a fajta áttételes kapcsolat, amit egyébként a hipnózis szakirodalomban „archaikus bevonódásnak” neveznek (hiszen a személyiség legősibb rétegei aktiválódnak a folyamatban), mert ez segít abban, hogy az illető tényleg el tudjon szakadni a rossz, nem adaptív „üzemmódjától”. Egyszer, egy közlekedési fóbiás beteg, aki, több mint 10 éve csak a saját autójában közlekedett, egy sokkal inkább meghívást kapott Amerikába, egy soha vissza nem térő lehetőséget kínáltak neki, csak hogy repülőre kellett ülnie. A repülő a szorongás hierarchiában a legelső helyen áll, és az útig két hetünk volt még. Ötször találkoztunk, és az illető fölült a gépre, majd amikor megérkezett, felhívott Hollywoodból... Ehhez szükség volt erre a nagyon inten-

zív kapcsolatra, és még valamire, a hipnózis iránti fogékonyságra. Bár mindenkit lehet hipnotizálni, nem mindenkire hat egyforma mélyen.

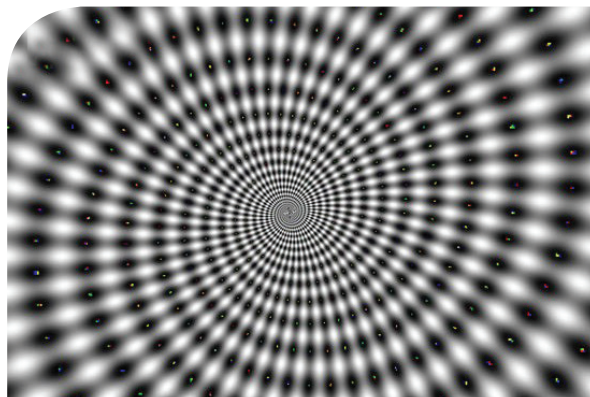
Ha egy régi, „haszontalan” beidegződést a terápia során átírnak, akkor ez az új „program” meg is marad? Nem tér vissza a korábbi?

– Sok esetben nem tér vissza, az imént említett személy például azóta több ízben járt Amerikában, ha ezzel gondja lett volna, biztosan megkeresett volna.

Picit leragadtam a fogorvosos példánál. Azt mondom, hogy ha az ember elmegy fogorvoshoz, akkor a beavatkozásról tudjuk ugyan, hogy fáj, de az érzetet le lehet választani. A technikát, amellyel ezt elérhetjük, akkor és ott kell alkalmazni, vagy meg is lehet tanulni?

– Ha nagyon súlyos fájdalma van valakinek, mondjuk rák terminális stádiumában, akkor meg szoktunk tanítani önszuggesztiókat, de csak krónikus fájdalmak esetén. Fogorvosnál az a legbiztosabb, ha maga a fogorvos alkalmazza a technikát, van is egy úgynevezett hipnodenta képzés, melynek segítségével a fogászati vagy szájsebészeti beavatkozásokat akár pusztán csak hipnózissal, egyéb fájdalomcsillapító eszköz nélkül lehet végezni. Egyes technikákat el lehet sajátítani, szülésre való felkészítésnél, például. Ha valaki olyan helyen szül, ahol nem fogadnak szívesen egy hipnoterapeutát, akkor megtanulhatja, hogy ő saját maga hogyan csillapíthatja az esetleges fájdalmat, amikor a méhösszehúzódások jönnek. Azért esetleges, mert nem szükségszerű a fájdalom, de a mi kultúránkban ez mélyen gyökerezik, hiszen már a Biblia „megmondta”, hogy „fájdalommal szüld meg gyermeked”, és mi magunk is úgy fogalmazunk, hogy „jönnek a fájások”, de ezt át lehet keretezni, és lehet másként érzékelni. Lényeges azonban, hogy csak annak tanítunk önszuggesztív eljárásokat, akivel kapcsolatban maradunk, ugyanis olyan dolgok is felszínre kerülhetnek, amit lehet, hogy az illető egyedül nem tud kezelni. Ha mondjuk valaki hosszú-hosszú időn át, okkal elfojtott traumatikus élményekkel hirtelen szembesül és nem kap segítséget, nem biztos, hogy meg tud birkózni velük. Emiatt veszélyes, ha a hipnózis olyanok kezébe kerül, akik nem képzettek és nem elég etikusak. Mondok egy példát. A rendszerváltás után a felbomló Szovjetunióból megjelent Magyarországon egy csomó „csodamágus”, akik sportcsarnokokban tömeghipnózist végeztek. Nem volt személyes kapcsolatuk az egyes résztvevőkkel és olyanokon is alkalmazták, akik nem lettek volna szabad, tudniillik, vannak esetek, amikor kontraindikált a hipnózis alkalmazása. Megesett, hogy borderline betegeknél valaki a hipnózis egyik szuggesztíója alatt elkezdett hallucinálni, ami rendben van, mert létezik hallucinációs szuggesztíó, igen ám, csak hogy az illető ott ragadt, abban az állapotban, és másnap kimutathatóan megnőtt a pszichotikus subbal pszichiátriai osztályra kerülő bete-

gek száma. Nagy Britanniában van hipnózistörvény, ami tiltja a laikus hipnózist, Magyarországon nincs. Nekem ez egy nagy bánatom, szeretném elérni, hogy itthon is legyen.

Mikor indokolt a hipnózis, ki az, akit hipnózissal lehet segíteni, azért nem mondom, hogy kezelni, mert ugye nem csak betegeken alkalmazható.

– Valóban nem, egészségeseket is lehet hipnotizálni. Terápiás céllal lehet alkalmazni többek között a szorongásos betegségek legkülönbözőbb fajtájában – nemcsak fóbiáknál, hanem általános szorongásnál, pánikbetegségnél, poszttraumás betegségeknel is kimutatottan eredményes a hipnoterápia. Megemlíthetjük az összes fájdalomszindrómát is: krónikus fájdalmak esetén ma már a nemzetközi fájdalomterápiás protokoll előírja, hogy hipnózist kell tanulnia egy fájdalomterapeutának, ugyanis sok laboratóriumi vizsgálat kimutatta, hogy még a morfiumnál is erősebb a fájdalomcsillapító hatása! Azután ott vannak a pszichoszomatikus betegségek, talán ezekkel kellett volna kezdenem a sort, hiszen ezen a területen is óriási eredményeket lehet elérni. Éppen a mi egyik vizsgálatunk vezetett ennek a betegségcsoportnak a mechanizmusszintű megértéséhez. Sikertelenség kimutatnunk, hogy az automatikus információk feldolgozása, amely éber állapotban, erősen lateralizált, jobbkézes embereknél, tehát az esetek többségében a „néma” jobb féltekében történik, mélyhipnózisban lévő személyeknél a bal féltekébe kerül. Mi tartozik az automatikus információk közé, és miért fontos ez a változás? Automatikus információ például a zsigeri érzékelés! Az, hogy valahol a zsigeremben érzem, hogy feszült vagyok. Igen ám, de nem biztos, hogy ezt a feszültséget meg tudom fogalmazni, hiszen éber állapotban az automatikus információfeldolgozás a jobb féltekében zajlik. Ha ezt a feladatot hipnotikus állapotban a bal félteke veszi át, akkor a feszültség szavakban kifejezhetővé válik, és amit meg tudunk nevezni, azt szabályozni is tudjuk. Pszichoszomatikus betegeknél éppen ezért nem csupán a tüneteket tudjuk megszüntetni, hanem azok gyökerét! Megtanulják mentálisan feldolgozni az érzelmeket, többé nem szükséges, hogy a testükben fejezzék ki azokat, tehát nem kell, hogy valakinek kilyukadjon a gyomra, vagy éppen magas legyen a vérnyomása...

Bulla Bianka

Akiről kisbolygót neveztek el...

Külsejét tekintve jellegtelen villa a budapesti Nap-hegy egyik utcácskájában. Egy faragott betűs, nehezen olvasható tábla a falán azt tudatja, hogy életének utolsó három esztendejét itt töltötte Ferenczi Sándor pszichoanalitikus. Családias ünnepség keretében emlékeztek rá a Ferenczi Sándor Egyesület tagjai és vendégeik.

Szeptembert írunk már, de a fák öltözete, a virágok üdesége, a villa mögötti gondozott kert színei nem is sejtetik még, hogy közeleg az ős. A kapun belépő vendégek, látogatók sem ruházatukkal kívánják hangsúlyozni a délutáni összejövetel ünnepélyességét. Noha mindannyian tudják, hogy kettős születésnapra érkeztek. Annak a szakmának, tudománynak, illetve mozgalomnak a jubileumára jöttek, amelynek ők a legjelesebb művelői közé tartoznak. S akik büszkék arra, hogy nagy elődjük, szellemi atyjuk örökségét az elmúlt években-évtizedekben eredményesen ápolták.

A villában ezen a meleg szombati délutánon a Magyarorszá-

gi Pszichoanalitikus Egyesület megalakulásának centenáriumáról és a Ferenczi Sándor Egyesület létrejöttének huszonötödik évfordulójáról emlékeztek meg. Elsőként természetesen a 100 éves egyesület elnöke, Lőrincz Zsuzsanna, majd a háziasszony, Mészáros Judit, a Ferenczi Sándor Egyesület elnöke, akinek komoly szerepe volt abban, hogy

a pszichoanalitikus mozgalom nagy formátumú egyéniségének szeretett lakhelye és rendelője szellemi központtá, kutatócentrummá, gazdag archívummá vált; hozzá kell tenni: nagylelkű támogatók jóvoltából.

A kettős jubileum megünneplésétől távol állt minden csinnadratta: az egykori alapítók, a mai kollégák rövid üdvözléseikben ezúttal nem tudományos eszmefuttatásokat tartottak, hanem tudatosan családias hangot ütöttek meg, amelyben sűrűn visszatért az 1933-ban elhunyt „magyar Freud” úttörő szerepének, tudományos örökségének a méltatása. A rendezvény hangulatát jól fejezte ki, hogy a kis szónoklatok után a résztvevők vörös rózsatövet ültettek el. Szimbolikus gesztus volt: arra utalt, hogy amikor Ferenczi Sándor ebbe a házba költözött, egy barátjától

„Gyermeki elképzelés volt bennem, hogy éppen ő kitalált valamit, reá nem érvényes, ő majd csak akkor hal meg, amikor akar. Úgy tudtam, még nem akart...”

A legkülönösebb ember volt, költő és tudós, s főként orvos, aki tréfás öngúnnal így emlékezett meg néha pályája sablonos kezdetéről: „Amikor még ideg orvos voltam...” Freud barátja volt, a lélekelemző tudomány megalapítójának egyik leghívebb tanítványa és zseniális segítőtársa.” Címe nem volt. Barátai és hívei így nevezték: „a doktor”.

(Márai Sándor)

rózsatöveket kapott Londonból. A vörös virágok a kert egykori ékességei voltak, a szökőkúthoz vezető utat szegélyezték. Mostantól ez a rózsató is a nagy pszichoanalitikus emlékét idézi.

A virágültetés volt az egyik meglepetés. A másikat Harmatta János hozta. Mint amatőr csillagásznak kezébe került egy könyv arról, hogy a Naprendszerben hatvan kisbolygót neveztek el magyarokról, Petőfi Sándortól Neumann Jánosig. A 11.584 sorszámú égitestnél a következő szöveg olvasható: „Ferenczi, 1994 pp39”. A kisbolygót egy holland csillagász a las villas-i (Chile) őri-ásványcsövön keresztül látta meg, s 2002-ben adott neki nevet. „Az Eos családba tartozó égitestet 18,5 magnitúdós fényességgel fedezték fel, pályahajlása 9 9,1 fok, s átmérője 10–12 kilométer.” Örökké ott kering tehát az űrben Ferenczi Sándor, aki 1873-tól 1933-ig élt, magyar pszichoanalitikus, a szabad asszociációs terápia tökéletesítője és Freud követője volt.

Csák Elemér

Fotó: Ágh András és Csák Elemér

Túl mindenben...

Az art brut alkotásoknak először az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézetben 2004-ben megnyílt Tárt Kapu Galéria adott otthont. Csakhogy hiába a szakma, a közönség, a kortárs művészek és a műgyűjtők érdeklődése a galériát a Lipóttal együtt bezárták. Öt év kényszerű szünet után a Gyógyfoglalkoztatásért Alapítvány hosszas és kitartó munkájának eredményeképpen a Ferencvárosi Önkormányzat támogatásával a Tárt Kapu Galéria 2013 elején újra nyílt a nagyközönség előtt. A művészetterápiáról szóló beszélgetésen ott volt munkatársunk is.

A hogy belépek a Tárt Kapu Galériába megint megállapítom, hogy sikerült elsőként érzékelni. Szerettem ezeket a percek, mert senki és semmi nem akadályoz meg abban, hogy azt érezzem, amit a képek kívánnak belőlem. Ráadásul ezeket a műveket a művészetterápiás foglalkozásokon készítették a páciensek. Míg a beszélgetés nem kezdődik el a terapeuták között, addig felballagok a galériára.

A nagy lyuk a lélek helye. Ki adja neki vissza?

Egy képhez, melynek címe: Túl mindenben, egy Dsida Jenő idézet is tartozik: „Túl minden jelzőn és rendeltetésen meglapul a dolgok lelke, a kérlelhetetlen bronz-sötét egyetlen lényeg, s valami igazság hömpölyög a folyók fenekén.” Még fel sem ocsúdtam a költői mélységekből, amikor rátalálok a Fájdalom címet viselő képre. Ezt kihagyhatom volna! Ez nekem is fáj. Egy kép, mely képes a fájdalmat továbbadni. Megpróbálok másfelé vigaszt találni, jelentem nem sikerült. Éppen a Heim Pál Kórház kicsinyeinek művei előtt állok. A monotípiák művészeti táborokban készültek. A képek láttán megállapítható, hogy a gyerek is tud felnőtt lenni. Napocská helyett az Ördögök ihlették meg.

Fél lábbal már lefelé mennék, de valami még visszahúz! Ellopták a lelkem címmel Hegyi Emőke műve láttán földbe gyökerezik a lábam. Mi van? Ilyen élesben is lehet fogalmazni? Ugyanis a

Hát ilyen a fájdalom...

domborművön egy test látható, közepén (a lélek helyén) egy kerek lyuk van. Istenem, miért nem látja ezt minden ember fia? Csakúgy, mint Lengyel Zsuzsanna művét, melyen egy óriási pókháló csücskében egy kisgyerek kuporog. Végezetül mégis mosolyogva megyek a beszélgetés színhelyére, mert az egyik kép címében felfedeztem a humort is: Freudnak szeretettel!

Odalent lassan egy kisebb tömeg gyűlik össze. Főleg a női nem képviselteti magát. Valószínűleg mindannyian valahol érintkeznek a művészetterápiával, vagy ők maguk a terapeuták. Gyorsan lehuppanok Rigó Péter pszichiáter főorvos mellé, aki a Nyíró Gyula Kórház – Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézetet képviseli.

– Magyarország összes Art Brut Galériájában kiállított műveket itt sikerült egy helyen összehozni – súgja. – A Tárt Kapu Galéria tulajdonképpen a Lipót utódja, hogy működőképes is legyen az már a Gyógyfoglalkoztatásért Alapítványának köszönhető. –

Kiderült az is, hogy a Budapest együtt kiállításon 16 fővárosi – pszichiátriai intézményhez kötődő – művészetterápiás műhely mutatkozik be. Közben Tóth Eszter a Galéria vezetője üdvözölte a résztvevőket, majd hangsúlyozta, hogy ez egy kötetlen beszélgetés lesz. Rigó főorvos úr egy kérdéssel indította el az eszmecsere: mi köze van a művészetnek és a terápiának egymáshoz? Az első, a legkézenfekvőbb, hogy az orvosok nagy része valamilyen művészeti ágat, még ha csak hobbi szinten, de akkor is műveli. Másrészt a kép egy ősi szimbólum. A kreativitás azt jelenti, hogy aktívnak kell lenni, előhívni magunkból is, a páciensekből is a művészet szimbólumait. Gya-

kori kérdés a terápiákon, hogy mi jut eszébe erről vagy arról a képről a páciensnek, hiszen a válaszokból sok mindent lehet megtudni.

Többek hozzászólását összefoglalva: tény, hogy a kreativitás és a szkizofrénia génjei hasonló vonalon futnak, így a művészetben a kreativitás jól használható. Hogy miért hasznosak a művészetterápiák? Egyrészt a foglalkozás a résztvevőknek biztonságot ad, az együttlét örömet nyújtja, fontos találkozási pont az életükben, hogy egymást végig tudják kísérni az útukon. A terapeuták pedig tanúi lehetnek annak, ahogy a páciens művésszé válik. A legjobban talán egy Jungnak tulajdonított mondat fogott meg, ő ráébresztette a világot arra, hogy mindannyian elmebetegek vagyunk. Gondoljunk csak az álmainkra, ahol tértől-időtől függetlenül villódnak a képek, míg egy elmebeteg ébren álmodik...

Bozsán Eta

Döbbenet! Kihozható a pókhálóból?

Kitárt szívvel...

Ismerkedjenek meg Angi Ibolyával a Tárt Kapu Galéria „szülőanyjával”. Dinamizmusát és ragyogó kedélyét a múlt sok kihívása sem morzsolta fel, és az sem, hogy érthetetlen és értelmetlen módon szűnt meg az a hely, az OPNI, ahol mindannak, amit Ibolya másokkal együtt létrehozott, értelme volt. 36 éve kezdte ápolónőként, az elsők között végezte el a gyógyfoglalkoztató képzést.

– Lipótmezőn a foglalkoztatásnak nagy hagyományai voltak – meséli. – Az iskolarendszerű képzés viszont csak a 80-as évek elején indult. Ebben az időben a foglalkoztatásban a munkaterápiára alapoztak, ahol teljesíteni kellett. Bért munkában szereltek, ipari munkát végeztek, vagy például az Intézet nyomdájában dolgoztak a betegek munkaterápiás foglalkoztatás keretében. Később részt vettek az Intézmény fenntartásában, a kertészetben, az ételmezésben. Betegeink az elévzett munka arányában terápiás jutalomban részesültek, melynek összegét a csoport közösen döntötte el. Az 1980-as évek végétől kezdtek előtérbe kerülni a foglalkozásterápiák, s ennek

eredményeként 1995-ben létrejött az új Központi Szocioterápiás Foglalkoztató művészetterápiával, kerámiaműhellyel, változó kreatív csoportokkal, kézművességgel, irodalommal, zenével, táncsal.

Az Üveggarang Társulat Lipóton indult az Ön közreműködésével, és máig tevékeny, csupán annyit változott, hogy irodalmi zenés műsorokat ad elő. Ezek szerint sikerült átmentenie magát?

– Igen, egy ideig a XII. kerületi nappali klubban kaptunk helyet, aztán a Merényiben, ahol sok új taggal bővült a társulat. Akkor színházterem, mint az OPNI-ban volt, itt nincs, ezért a műfajváltás, illetve a vendégfellépések. Önszerveződők lettek, egyesületük is van, évi hat-nyolc műsort is

előadnak. De nem is az előadás, hanem a felkészülés a lényeg, és persze a fellépés sikere sokáig boldoggá teszi a tagokat és a nézőket egyaránt. A Foglalkoztató keretében többnyire a karácsonyi és más ünnepségekre készülünk előadásokkal. Minden csoportban kell egy „mag”, hogy az újonnan érkezőket bevonzza. Egy beteg-társ példája a legjobb motiváció, sokan közülük segítőkke-önkén-tessé válnak. Sajnos többnyire ez a legtöbb, amit elérnek, mert a munka világába, a társadalomba nehéz visszatérni. Talán az az új törvény, amely támogatja a csökkent munkaképességűeket (egészségkárosodottakat) foglalkoztató cégeket, vállalatokat, több lehetőséget ad a pszichiátriai betegséggel élőknek is, segít élethelyzetük javításában.

Merényi Sportnap 2010-ben

A Tárt Kapu Galéria az OPNI-ban

A Gyógyfoglalkoztatásért Alapítvány kuratóriumi titkára, már megalakulása óta, az Ön és az Alapítvány tevékenysége összefonódott. Miért jött létre, és mit tud tenni jelenleg az alapítvány?

– A már 20 éve működő Alapítvány tevékenysége kezdetben szorosan összefonódott az OPNI-ban folyó gyógyító és rehabilitációs munkával. A foglalkozások anyag- és eszközigényesek, gondoljunk csak a művészeti vagy a kézműipari terápiaikra. Az intézeti finanszírozás csak szűk kereteket tudott biztosítani, szükség volt komolyabb anyagi támogatásra. Az alapítók a gyógyító célú foglalkoztatás magasabb szintre emelését tűzték ki célul. Alapítványunk segítségével bővíteni lehetett a különböző műhelyek tevékenységét, új eljárásokat, technikákat tudtunk bevezetni. Lehetővé vált, hogy kilépjünk a nagyobb nyilvánosság elé: kiállítások, rendezvények, előadások szervezésére nyílt lehetőség. 2004-ben az intézetben működő Pszichiátriai Múzeum gyűjteménye mellett a kortárs alkotások bemutatóhelyeként megnyílt az

első hazai art brut kiállítóhely, a Tárt Kapu Galéria, ahol a különböző művészetterápiás műhelyek mutatták be legértékesebb műveiket. A galériát a bejáratnál lévő portaépületben rendezhettük be, a betegekkel együtt vakartuk a falakról a vakolatot, tényleg a kétkezi munkánk és sok örömünk volt benne. A nyitva tartás 3 éve alatt több ezer látogató nagyfokú érdeklődése kísérte. Valahogy így ment minden ott, az aranykorban.

Az OPNI megszűnésével bezárult a „tárt kapu”, és csak 2013 márciusában nyílt meg újra Ferenfváros Önkormányzata, az ESZSZK, cégek és magánszemélyek támogatásával, egy ABC helyén. A gyógyfoglalkoztatás 2008-tól a Merényi Gusztáv kórházban folytatódott, mert ott akkor éppen nem volt foglalkoztató, és mert a Lipót betegeinek családtagjai mindent megmozgattak azért, hogy helyet kapjunk. Részt vettünk az épület áttervezésében, és most 500 m²-en 60–70 beteget foglalkoztatunk. Az alapítvány támogatásának köszönhetően tovább működtek és

működnek különböző szocioterápiás műhelyek, csoportok, melyek egyénre szabott rehabilitációs programot biztosítanak a pácienseknek. A művészetterápiák mellett lehetőség van munkaterápiára, sportterápiákra és szociális készségek tréningjeire.

Úgy tudom, magánéletében is valami fontos történt mindeközben.

– 81-ben megszületett Anita, aztán jött Erzsébet Réka, utána meg István. Mindhárom gyermekem sok időt töltött Lipóton. Apai nagyszüleik ott laktak, oda jártak bölcsődébe, óvodába, az intézeti karácsonyi ünnepségek aktív szereplői voltak. Ennek ellenére egyik sincs közelében sem a szakmának, de mindannyian empatikus, befogadó felnőtté váltak.

A Lipótról 30 év munka után az utolsók között jött el, és később meg is kapta Veér András családjának alapítványi díját a „hazai mentálhigiéné és lelki gyógyítás területén végzett kimagasló teljesítményéért”. Mi jut eszébe erről?

Négy Évszak - Táncjáték

– 2007 őszén ért a megtiszteltetés, hogy a Veér András Alapítvány díját megkaptam. Ahogy Füredi professzor úr fogalmazott, másod, illetve főleg harmadlagos prevenciós munkámért. Megható volt a búcsúséta az épületben. A másik, ami eszembe jut, hogy számomra nagy ajándék, hogy együtt dolgozhattam azokkal a pszichiáterekkel (Füredi János, Horváth Szabolcs, Veér András), akik szívükön viselték a pszichiátriai rehabilitáció ügyét. Természetesen Nagy Zoltán professzor úrra is jó szívvel emlékszem, hisz Ő is végig támogatta munkánkat. Úgy látom, hogy ma a fiatalabb pszichiáterekre kevésbé jellemző a rehabilitációs elhivatottság. Sajnos a betegekkel kapcsolatban van egy rossz társadalmi előítélet. Egyszer megjelent egy felháborító cikk, a „harapós rablóról”, amiben az egyik beteget alaptalanul meggyanúsították. A történetet mesélőnek, aki addig nem állt közel a pszichiátriához, „viccesen” azt mondtam: „lop-nak, vagy harapnak, de együtt a kettőt nem”. Azóta ez az úr

gyakran jár hozzánk, támogatja munkánkat. Én például a beteg szót sem tartom helyesnek, hisz az aktív osztályról kikerülve inkább hátrányos helyzetűek. Legfontosabbnak tartanám a halmozottan hátrányos helyzetű emberek segítségét. Gondolok itt a hajléktalan, roma betegekre, akiknek problémáit szívemen viselem (talán azért is, mert egy szabolcsi kis faluban születtem). Jó kezelés mellett – értem ezen a gyógyszeres, pszichológiai és szocioterápiás beavatkozásokat – jól visszailleszthetők a családba, a társadalomba. Természetesen vannak olyan esetek, amikor nem hatnak a gyógyszerek, velük nehéz. Van egy férfi, aki 40 évet volt Lipóton, most a Merényiben várja szociális otthoni elhelyezését. Nagyon vágyik vissza, gyakran mondja: „Az a park, azok a fák, az a levegő nagyon hiányzik”.

Mi az, amiért érdemes élni?

– Amikor valami jó történik, érzem, hogy ezért érdemes volt. Ilyen volt például a Foglalkoztató első nagy bemutatkozása 2000-ben az OPNI Kápolnájában. „Ezek a falak ilyet még nem halottak!” – mondta az akkor 76 éves Kárpáti főorvos úr. Részesen voltam egy csodának is, férjem életben maradásának. 2002-ben nagyon beteg lett, az orvosai már lemondtak róla. Nagyon nehéz és hosszú időszak volt ez, de nem voltam egyedül, a családom és sok-sok kollégám állt mellettem. Életem értelmét a gyerekeim jelentik, és az, hogy a magam módján tettem egy picit a pszichiátriai rehabilitációhoz.

Gubcsi Anikó

„Vannak öreges fiatalok és fiatalos öregek”

Az orvos, a beteg és az öregedés. Négy remek előadó, négy izgalmas előadás várta az Őszi Pszichiátriai Napok első napjának résztvevőit Mezőkövesden. A kétnapos rendezvényt ezúttal is a Magyar Pszichiátriai Társaság és a Psychoeducatio Alapítvány szervezte.

Az első előadó, a temperamentumos, go-go (örökmozgó) stílusban idősödő **Bagdy Emőke** most sem hazudtolta meg önmagát, hiszen az eredeti sorrend szerint második lett volna. A program azért kezdődött mégis az ő izgalmas előadásával, mert Mezőkövesdről villámgyorsan Székesfehérvárra kellett érnie, ahol szintén közönség várta. A vele készült interjút a következő oldalon olvashatják.

Ostorharics-Horváth György következett, aki *Idősödő elmesíkes öregek* címmel egy nem mindennapi idézet- és anekdota gyűjteményt tárt a hallgatóság elé. Mit jelent az öregség? Hány éves korunktól vagyunk egyáltalán öregek? A győri Petz Aladár Megyei Oktató Kórház osztályvezető főorvosa elsőként e kérdésekre nyújtott frappáns választ. A jelenlévők pedig eldönthették, Albert Schweitzer – „Csak akkor öregszel meg, ha már nem szárnyszimulacsi, és hagyod, hogy a peszsimizmus és a cinizmus meg-

dermessze a szívedet” –, G. B. Shaw – „Vannak öreges fiatalok és fiatalos öregek” –, vagy épp Shirley Maclaine „Ebben a korban már gyorsan meg kell győnnom a bűneimet, mielőtt elfelejtem őket” – szavait érzik a leginkább

magukénak. Az előadás alcíméhez híven (Gondolatok a szép öregedéstről) Ostorharics-Horváth

ahogy dementiáról szóló előadás sem hangozhat el az Alzheimer említése nélkül.

ban is tapasztalható bizonyos mértékű fehérállomány-vesztés, amely tehát az öregség, ha nem is obligát, de normális velejárója. Ez annak köszönhető, hogy agyunkban a fehérállomány többszöröse a szürkének, ezen belül is az ún. asszociációs területeket összekötő rostokból van a legtöbb. Így a károsodás bárhol helyezkedik el, mindig maga után von bizonyos globális tüneteket, IQ- és személyiségváltozást, kritikátlanságot, mozgás-, esetleg beszédzavart. Az előadó felhívta a figyelmet az agy öregedésének multidiszciplináris voltára valamint a pszichiáterek és neurológusok közti párbeszéd fontosságára.

Milyen lehet a szerelem az élet alkonyán? Erre már **Stark András** filmesszéje válaszolt. Ha érdekli, hogy melyik film ihlette meg, érdemes tovább lapoznia.

Jakab Judit

Szabó Sándor fotói

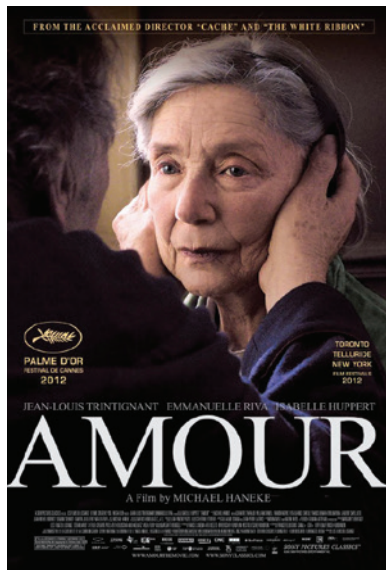
György az idős korhoz kapcsolódó számtalan, általában negatív közhely helyett annak egyedülálló termékenységet hangsúlyozta kultúrtörténeti összefoglalójában. Színésznők és politikusok, írók és tudósok példáin keresztül világított rá arra, mennyire független az alkotókészség az évek számától, és hogy az öregség valójában „megéri”. A legszebb kor úgyis az, amelyben éppen élünk – csak tudni kell az éveinket jóra használni.

Szirmai Imre a Semmelweis Egyetem Neurológiai Klinikájának neurológus professzora Öregedés az agyban című előadásában a dementiák kérdéskörét járta körbe. – Az agy öregedése az ember öregedése – szögezte le Szirmai, épp ezért nincs öregedéstről szóló előadás a dementiák nélkül,

Kiemelte továbbá azt a képalakító diagnosztikával igazolt megfigyelést, miszerint az egészséges 65 év felettiek 27–87%-ának agyá-

Filmajánló: Szerelem

Az Amour – Szerelem – című film nagyon személyes és intim történet, kevés szereplővel. Egy nyugdíjas zenetanár párról szól, akiknek lánya szintén zenész, és külföldön él a családjával. Idős édesanyja hirtelen agyvérzést kap, ami próbára teszi a házaspár között kialakult eltéphetetlen köteléket. A pár férfi tagját a 81 éves Jean-Louis Trintignant a nőt pedig a 85 éves Emmanuelle Riva (Szerelmem, Hiroshima) alakítja, lányukat Isabelle Huppert játssza.

gyermek és a szülő kapcsolata, de legfőképpen egy idős házaspár egymás iránti elkötelezettsége, az öregedés és a halállal való szembenézés kérdései megdöbbentő képsorokkal ábrázolva.

Stark által zanzásítva még inkább felzaklató filmje tehát nem a cím sugallta vak szenvedélyről, hanem az indulatoktól mentes ragaszkodásról szól. Haneke szerint minden ember azokhoz a témákhoz vonzódik, amelyektől fél.

Amikor az ember elér egy bizonyos kort, szükségszerűen foglalkoztatni kezdi a halál gondolata. Elsősorban azonban nem a halálról akart filmet forgatni, hanem sokkal inkább arról, hogyan viselkedik az ember, ha szenved valaki, akit nagyon szeret, és nem tud semmit tenni ellene.

Georges és Anne egy tágas, jó ízléssel berendezett polgári lakásban élnek hétköznapiakat, valahol Párizsban. Klasszikus

Michael Haneke filmje ihlette meg Stark Andrást, hogy félórás filmesszét készítsen belőle, és levetítse az Őszi Pszichiátriai Napokon „A szerelem átélésének és kifejezésének lehetősége az élet alkonyán” címmel.

Érthető a választás, hiszen a mű a legjobb film, idegen nyelvű film, rendezés, forgatókönyv és színésznő kategóriában is jelölést kapott az amerikai filmakadémiától, és megnyerte a cannesi fesztivál Arany pálma díját.

Van ebben a filmben minden, eutanázia, férfi-női szerepek, a

zenét hallgatnak, könyvet olvasnak, reggeliznek, vacsoráznak és számunkra érdektelen dolgokról csevegnek. Csakhogy Anne reggeli közben agyvérzést kap. Innentől kezdve menthetetlenül felborul a pár belső harmóniája. Belegondolni se jó abba, hogy egy érző, intelligens lény egyik pillanatról a másikra magatehetetlen bábúvá változhat, aki már csak arra képes, hogy papagájként a fáj-fáj-fáj szót ismételgesse.

Pedig benne van a pakliban, hogy egyszer csak elkezd leépülni egy nyolcvan fölötti ember. Haneke jól irányzott, mellbevágó kérdése: róhatunk-e a társunkra akkora terhet, amekkorát Anne rak Georges vállára? Persze nem Anne ápolása a teher, hanem az ígéret, miszerint Georges nem küldi őt többé kórházba.

És hol a cselekvés határa? Végig kell-e néznünk tehetlenségre kárhoztatva annak a szenvedését, akit szeretünk, vagy elvehetjük félholt, szenvedő társunk életét? És Georges dönt, pontot tesz az örökös pelenkázások, és etetések, de legfőképpen Anne végeláthatatlan fájdalomnak végére.

Azt a hetven esztendő Haneke is elismerte, hogy a hallal való szembenezés valóban sokkoló lehet filmjében, de mint

hozzátette, „az igazság mindig sokkoló”. És az is tény, hogy a hallal gondolatával mindenki kacérkodik, egy bizonyos kor után még intenzívebben. Bár a hollywoodi filmekben ritkán foglalkoznak a betegség meg az öregedés témájával: az időskori leépülés univerzális, mindannyiunkat sújthatja, talán ezért választotta mégis a konvenciókat elutasító osztrák rendező ezt a filmvászonon nem túl gyakori témát.

B. Király Györgyi

Az élet össze

Valamennyien tudjuk, hogy amíg a harmincas, negyvenes éveinkben járunk, vagyis életünk legaktívabb időszakát éljük, szinte sodródunk a teendőinkkel. Ez az időszak a személyiség tudatos építésének, a munka- és párválasztás, a karrierépítés, a családalapítás, a gyereknevelés időszaka. Többségünknek sem ideje, sem energiája arra, hogy elgondolkozzon: mi lesz vele akkor, ha mindezen feladatai megritkulnak.

Az előadó kérdései éppen ezért izgalmasak, a válasz sokszor nem is olyan egyszerű. „Mit tettél az életed első felében, hogy a hátralévót felépítsd? Mi a recepted, hogyan lehet méltósággal elviselni az öregedést?” Egy biztos, a tudatosan tevékeny élet megkönnyíti az átlépést a felnőttkortól az aktív időskorba, de még az öregedéssel járó testi, lelki változások megélését is.

Akinek van családja, vannak gyerekei, unokái, annak már van célja. A nagyszülői szeretet fel-tétel nélküli, érzelmileg oda-visz-sza ható érzelem, amitől még az agysejtjeink is jobban működnek. Persze a hiányzó családot is lehet pótolni, a lényeg: ha valaki nem kap szeretetet, még az egészségi állapota is romlik. Ezt támasztja alá a francia példa.

Az idősothton mellé javító-nevelő intézeti gyerekeket költöztettek, akiket szimbolikusan örökbe fogadhattak az otthon lakói. Így lettek az idősekből nagymamák és nagypapák, törődhettek az unokáikkal. Egészségi mutatóik lényegesen eltértek más idősothtonok öregeinek mutatóitól, pozitív irányban.

A professzorasszony arról beszél lendületes előadásában, ami mindenkinek az életében megtörténik a testi, lelki, spirituális fejlődésén keresztül. Mivel

A csupa tűz, csupa dinamizmus Bagdy Emőke előadásának címe. Azt nem merem állítani, hogy Emőke jó karban tartott, mert azt mondja, hogy ebben azért benne van, hogy „korodhoz képest, de jól nézel ki”. Pedig tényleg jól néz ki. Témája ezúttal: idősödés, öregedés, szépkorúság.

az ember egyedüli példány, nincs egységes öregedési minta. Tipizálások persze vannak. Leromló öregedés, normális öregedés, sikeres öregedés. Emőket én az utóbbi kategóriába tenném, még akkor is, ha nem tetszik neki a sikeres öregedés fogalma. Mert, nézzük csak mi tartozik hozzá? A szellemi aktivitás, a hivatás megőrzése, a családdal való aktív törődés, a mentális egészség, és ne hagyjuk ki a rendszeres testmozgást sem!

Hiába lépted át a 70-et, olyan aktivitással élsz, mint egy 30 éves. Gyakorlod a hivatásod, erős a családi kötődésed, a szeretetfilozófiád, és még sportolsz is. Számmomra, ez a sikeres idősödés, miközben azt mondtad, hogy ezt a fogalmat te nem szereted.

– Mi sikerül? Egy versenyfutás? Valamilyen teljesítmény? Én a siker fogalmát se szeretem. Amit szeretek: az úton levés, nem a megérkezés. Legyen tevékeny és hasznos életem, hogy minden nap el tudjak azzal számolni, hogy ma mi az, ami hasznos volt. Ilyenné nevelt az a világ, amiből kikerültem, és ez nekem így jó.

Úgy tűnik, megállítottad az időt. Mi a recepted?

– Nem figyelek oda, mert nincs időm azzal törődni, hogy múlnak az évek, komolyan veszem azt, amit tanítok, meg amiről beszélek. Ha beszélek a stressz-kezelésről, az életemben benne van az, hogy hetente háromszor nagyon keményen tornázom (pilates) ellipszisen lépkedek 30 percek, előtte még néha úszom is. Én úgy gondolom, a magunk fajta ember felelősen él. Ugyan úgy, ahogyan felelősséget vállalok a szerettemért is a tőlem telhető módon, magammal kezdem. Tudatosítom magamban: ahhoz, hogy az izomzatom ép legyen, edzeni kell a testemet. Megadom neki, ami jár. A lelki folyamatokban is benne vagyok, erős a családi életem, nagyon fontos a nagymama szerep, a legkisebb unokám most ment iskolába. Az ő növekedését végig tudtam kísérni úgy, hogy sokkal intenzívebben benne voltam az életében, mint amikor, a sajátjaim nőttek föl. Akkoriban nem volt nekem annyi időm, hogy valóban úgy odaadjam magamat a figyelmemmel, a jelenlétemmel, a szeretetemmel, ahogyan kell. Most meg szabad vagyok, és ezt mindig érzem, ha ezzel a kicsivel vagyok, a nagyokkal meg filozófiai disputákba bonyolódunk. Nagyon-nagyon élvezem a fiatalságot! Sokat vagyok az egyetemen, erősen strukturált az időm, alaposan beosztom. Pontosan látom előre december 15-ig szinte minden órát, és mindig olyan feladatba lépek, ami húz, vonz,

lelkesít. Én egy vallásos ember vagyok, ez benne van az életrituusomban, minden vasárnap templomba megyek. Gyerekkoromból hozom magammal, ebbe nőttek bele. Nekem a spiritualitás azt jelenti, hogy kapcsolatam van az ima által Istennel, de én nagyon

tisztelem azt is, aki más módon vallásos. Mert mindenkinek muszáj hinni valamiben. Az életben legalább, ahhoz, hogy életben maradjunk.

*B. Király Györgyi
Szabó Sándor fotói*

A második nap a pszichiátria és a népszokások jegyében zajlott Mezőkövesden. Meglepetést okozott Németh Attila, aki a népszokások kutatójaként, és ismerőjeként mutatkozott be. Aztán jött egy kékfestő család története, majd sokak öröme a Csík zenekar frontembere hozta közelebb szívünkhöz a népdalokat.

Az égig érő fa és a magyar népdalok

„Botcsinálta néprajzoscént a pszichiáter szemüvegén keresztül nézem a magyar népszokásokat” – kezdte **Németh Attila**, az OPAl főigazgatója. A XIX. és a XX. század elején a népszokásokat úgy definiálták, mint a „műveltektől” eltérő kulturális jelenségeket, szertartásokat. Ez egy hibás és pejoratív megközelítés, amivel a paraszti kultúra és a – „művelt világ” szerint primitív – törzsek gazdag hagyománymegőrző rituáléit illették. Hazánkban Róheim Géza volt az első, aki pszichoanalitikus szemlélettel közelítette meg a népszokásokat és lélektanilag értelmezte azokat. Az 1928-ban megjelent Magyar néphit és népszokások című művében azt írja, hogy ezek túlnyomó része általános európai, és azon belül elsősorban a szláv hatás érződik.

A néprajzos bevezető után az előadó átlépett a pszichiáter szerepkörbe és párhuzamot vont a kényszerbetegségekre jellemző rituálék, és a népszokások, vagyis a kényszeres rituálék között, utóbbiak általános érvényű szorongáscsökkentő, szabályozó funkcióját hangsúlyozva.

Az előadás egyik legizgalmasabb részeként a magyarság hitvilágát, mesevilágát, mondavilágát, zenevilágát és népművészetét egy Belső-Ázsiából hozott örökség bemutatásával az „égig érő fa”, „tetejetlen fa” szimbólumával illusztrálta. A magyar hiedelemvilág „csudálatos fája a belső-ázsiai népek világfája, amely összeköti az alsó (földalatti), a középső (a földi) és a felső (túl)világot.

Egy pszichiáter számára kézenfekvő a párhuzam a freudi személyiség modell: az Ösztön-én, az Én és a Felettes-én struktúrája ugyanezt a három szintet jelenti – pszichológiai szempontból. Nemcsak hiedelemmondáink, népmeséink sajátos eleme ez a kilenc ágú hatalmas fa, ágai között a Holddal és a

Nappal, hanem az Európában egyedülállóan gazdag népi díszítőművészetünknek is.

Szín és szám szimbólumok, hétköznapiak versus ünnepnapok, munka-pihenés, alvás-ébrenlét, rend és káosz ellentétpárjával modellezte a társadalom működését, amelynek szabályozásában a hagyományoknak jelentős szerepe volt. Aztán jöttek az átmeneti rítusok, beavatások, a születés, a felnőtté válás, az esküvő és végül az elengedés, vagyis a temetési szertartások. Az életfa szimbóluma például a mai napig él vidéken, ahol szépen feldíszített termőágas fát emelnek a menyasszony és a vőlegény házában is. Az sem véletlen, hogy a temetéskor pénzérmét tesznek a halott szemére, ami a lélek idő előtti eltávozását akadályozza meg, mint ahogy a koporsót háromszor érintik a küszöbhez, hogy a búcsú végleges legyen.

A népszokások protektív funkciót töltenek be, erősítik az identitástudatot, védik a közösségi tudatot, elősegítik a szerepváltást a stressz csökkentésével, és kiszámíthatóvá teszik az életutatót. Mára vidéken is jelentősen gyengült szabályozó szerepük, és persze sokat változtak az évszázadok során. Az igazi baj persze nem ez, hanem, hogy elvesztik az igazi tartalmukat, és turista látványossággá devalválódnak.

Egy kékfestő család története címmel **Kovács Mária** népi iparművész mesélt a szép mintázott kelmék festésének titkairól. Írásos feljegyzések szerint a Kovács család 1878 óta ismerője a textil-mintázás és festés ősi eljárásának. Mária szavaival élve, történetük a „család és a munka összefonódásának tökéletes példája”. Éppúgy, ahogy a szerénységé, az elhivatottságé vagy a hagyományörzése.

A család első műhelye Kecskeméten volt, majd Kiskunfélegyházán, később pedig Tiszakécskén alapítottak üzemet. Itt született és lett később segéd Kovács Miklós, Mária 86 évesen is aktív édesapja. A kékfestés kellékeihez – a formafákhoz, a mintázó géphez – hasonlóan maga a tudás is apáról fiúra- vagy lányra száll. A kékfestés több lépésből álló eljárás, melynek számos mozzanata megkívánja a férfierőt. Mária férje, Panák Ferenc 40 éves kora után kezdte, és állítása szerint még ma is tanulja a mesterséget. „Az, hogy a műhely ma is működik, nagyrészt az ő érdeme” – meséli Mária. A képekben gazdag előadás

nem csupán a népi iparművészet e lenyűgöző erejét mutatta be, hanem azt is, mit jelent az összetartás, a munka és a család, a férfi és a nő közötti valódi harmónia.

Az idén 25. évfordulóját ünneplő Csík zenekar kedvelői megismerkedhettek **Szabó Attilával** a ze-

nekar egri frontemberével. „A magyar népdalokban egy egész jelképrendszer van. Tömondatok – és mégis agyba vágó erő.”

Ezek a hegedűs-gitáros Attila szavai, aki nem mellesleg kétgyermekes családapja. Az útról, amely az ének, zene, történelem szakos tanárságtól a Kossuth-díjig vezetett, Moretti Magdolna kérdezte. „Hat éves koromtól egyértelmű volt, hogy zenével kell foglalkoznom” – meséli Attila. Végül Egerben végezte el a főiskolát, és itt hallotta meg azt a palatkai szökőst is, amelynek hatására elkezdett tanulni „magyarul hegedülni”.

„Itt éltünk Bartók és Kodály országában, de a népzene csak hivatkoztak” – mosolyog. Már tanársága idején foglalkoztatta a kérdés, hogyan lehetne a népdalokat közelebb vinni a gyerekekhez. Aztán tett egy próbát: bevitte a gitárját az órára, és a „közönségnek” tetszett. Aztán jött a Gajdos, majd a Csík Zenekar, és velük együtt a feldolgozások, amelyek egyre közelebb hozták a népzene, hagyományt a nagyközönséghez. Irigylésre méltó az a bizonyosság, amivel Attila a „földszagú, emberközeli, belülről fakadó” zenéről beszélt; a népdalról, ami nekik köszönhetően egyre inkább a miénk is.

*B. Király Györgyi és Jakab Judit
Szabó Sándor fotói*

Mi az a koldus wellness?

A sokat látott ódon épület falai között betegek bolyonganak. Ki az utca felé tart cigarettás dobozt és öngyújtót előkészítve, ki a nőverszoba ajtaján kopogtat, ki a tálaló felé veszi az irányt. Természetes, hétköznapi kép a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Hetényi Géza kórház pszichiátriáján. Az osztály megbízott vezetője Driesz Márta, a magas, sportos testalkatú fekete dús hajú, szemüveges doktornő a szobájába invitál. Megnyugtató a mosolya, bizalomgerjesztő a hangja, amit mond arra meg érdemes odafigyelni.

– Nézze, dobozok között élek, mint Tóték Örkény István darabjában. De ez nem panasz. Nagyon örülök, hogy új épületbe költözünk. Ránk fér, ez a 19. századi rész már elavult. Az osztályunk 110 ágyas, akut és rehabilitációs ágyakkal együtt. De hozzánk tartozik a TÁMASZ gondozó is. Itt a pszichiátriai paletta teljes egésze megtalálható: a szkizofren, az alkoholbeteg, a suicid, a drogos, a depressziós páciens. A felsoroltakon túl szívügyem a dementia ambulancia. Ennek okán lettem családterapeuta is. Ezekben az esetekben ugyanis a várható jövő megterhelő a környezet, a család életét. A demens beteg gondozása különleges türelmet

igényel a familiától is. Csak velük együttműködve képzelhető el a szinten tartás, az állapot romlásának késleltetése. Szükség van a családterápiás intervenciókra. Ezt én jókor jó helyen, remek képzés során kiváló mentorok segítségével tanultam meg. A családterápiás képzést követően supervíziós továbbképzésben folytattam, Komlói Piroska irányításával, tanácsaival kiegészítve praktizáltam. Sokat köszönhetek neki, mondatai gyakran csengenek a fülemben, sőt ma is biztos fordulhatok hozzá a problémáimmal. Egyébként a megyében éppen erre az orvosi beavatozásra van talán a legnagyobb szükség.

Milyen gondokkal küzdenek a szakorvosok és szakápolók mostanában Önöknél?

– A legnagyobb problémát sajnos nemcsak nálunk, hanem országszerte az agresszivitás jelenti. Az emberekben szociális, egzisztenciális okok miatt hihetetlen mennyiségű feszültség halmozódott fel. Ez óhatatlanul agresszióhoz vezet. Nagyon komoly, brutális kitörésekkel találkozunk a gyógyítás során. Egy pár hete érte igen nagy atrocitás az egyik nővérünket, sőt az egyik orvost is. Mindkettejüket megütötte egy középkorú nőbeteg. Láttelelet kellett vetetnünk róluk és feljelentéssel élünk. Nincs pénzük a betegeknek. Sokan nem találnak munkát. A várakozásban pszichésen sérülnek. Nálunk keresnek lelki segítséget. Nem tudunk pénzt adni, de hosszabb távon fogjuk a kezüket, pszichológus, terapeuta is foglalkozik velük. Kezelésük OEP finanszírozott, háziorvosi beutalóval jöhetnek hozzánk. Sajnos az egyik kollégám igen találó minősítéssel jellemezte ezt a nehéz helyzetet: koldus wellness. Ezt jelenti a kórházi elhelyezés a számukra. Szolnok egyébként két alkalommal rendezte meg a pszichiátriai szakdolgozók konferenciáját, először 2005-ben. A mostani konferencián a legtöbb előadás a demenciákról szólt, arról hogy az ápolóknak is komoly kihívás az egyre nagyobb számban hospitalizálódott idősebb emberekről való gondoskodás. És a már említett agresszivitásról, hogy mit tehet az ápoló az erőszakosan fellépő betegek megnyugtatósáért, illetve hogy az egészségügyi dolgozókat fenyegető a burn out elleni küzdelemben az osztályos légkör milyensége a legkomolyabb egészség megőrző erő egyike!

A demens betegeken kívül van egyéb szívügye is?

– A gyermekkorúak. A megyében nincs a 12–18 évesek számára pszichiátriai osztályon fekvőbeteg ellátás. Sőt a szakorvosok száma is minimális. Ha hozzánk

behoznak egy 14 éves öngyilkosságot már megkísérelt fiatal, el kell látnunk. Nem tudjuk a korának és az esetnek megfelelően izolálni, befektetjük a 70 éves demens beteg mellé. Mert erre van lehetőségünk... és ugyanez a helyzet a drogos, az alkoholizáló gyerek esetében is! A pszichiátriai gondokkal küzdő tinédzser korosztálynak maradt az akut illetékes felnőtt osztály. Szerencsére nagyszerű tervekről értesültem: kórházunk egy rehabilitációs pályázaton nyert 14 nappali ágyat. Az idevonatkozó szakmai elképzelésünk már megvan. Hozzávetőleg másfél év múlva szakszeméllyel optimális körülmények között működik majd nálunk is ez az új részleg.

A hangjából, a megnyilvánulásából egyértelmű a következtetés, igen lelkesen, teljes hozzáadással teljesíti orvosi hivatását. Már gyerekként erre vágyott? Medikaként úgy gondolta elmeorvos lesz?

– Hol is kezdjem? Tősgyökeres szolnoki vagyok. Az édesanyám idevaló, Pécsen tanult jogász, aztán az ottani egyetemi állást is félretéve pécsi születésű édesapámmal lokálpatriótaként visszaszájott Szolnokra. Itt születtem, a középiskola elvégzése után Szegeden lettem orvostanhallgató. A végzést követően magam is visszaszájítottam a szülővárosomba. Bár

bevallom korábban régész szerettem volna lenni, de a biológia nagyon vonzott. Aztán kitaláltam, hogy gyógypedagógus leszek. Merthogy nyaranta down-kóros, agysérült beteg gyerekek táboraiiban önkénteskedtem. Majd az orvoslás mellett döntöttem. Medika koromban gyermekpszichiátrián készítettem a tudományos diákköri kutatásomat. Később nagyon örültem, hogy ebbe a kórházba kerülhettem. Kiváló mentorra leltem Jancsovcics Sándor főorvos úr személyében, sokat tanultam tőle.

Ne hallgassuk el, hogy Ön házámban még talán szokatlanul

fiatalon lett megbízott főorvos. Ez az egyik főszerepe, a másik egyenrangú szerep a családananyáé. Hogy csinálja, hogy a nap 24 órája mindenre elég?

– Szervezéssel, mert másként nem megy. Egy olyan megbízható, mindenben egyenrangú társsal, családapával működik, mint az én toleráns, informatikus férjem. Ráadásaként szerencsés vagyok kevés az alvászórányom. A mai szemlélettel és gyakorlattal szemben én még egyetemista koromban mentem férjhez és idejében világra hoztam a két lányunkat. Ők most 11 és 14 évesek. Az ő idejük is beosztott, hiszen tanulnak, zenélnek, sportolnak. Nálunk a családi sport a karate, de ez csak a női szakaszra vonatkozik. A kemény küzdősport fegyelemre és a másik tiszteletére tanít. Apuka egyházi kórusban énekel és kerékpározik. Magam pedig 28 éve rendszeresen futok. Hetente négy-öt alkalommal 10–12 kilométert sprintelek, belülre figyelek, közben hallom a természet hangjait. Ez a meditatív magány nagyon feltölt. Szinte kimossa az agyamból a napi stresszt. A láb mindig kéznél van, egy jó futócipő és érdemes kipróbálni, ha valakinek ezt az egészségi állapota megengedi.

Várhegyi Andrea

„Az orvos dilemmája ma, hogy megélhetésért, presztízserőért szatóccsá, ügynökké, hivatalnokká, esetleg celebbé lesz, vagy újra megpróbál a hozzá forduló emberek legfőbb szövetségesévé, szószólójává válni”
– állítja fókuszba a valóság egyik kevésbé szívderítő szeletét Oberfrank Ferenc kutatóorvos, az MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet ügyvezető igazgatója.

Nagyon tehetséges családba született. Testvére, Pál színész, színházigazgató, Péter karmester, illetve zongoraművész, nagybátyja, Oberfrank Géza karmester, korábban a Szegedi Nemzeti Színház és a Magyar Állami Operaház főzeneigazgatója. Volt az életében olyan időszak, amikor ezt tehernek érezte?

– Sohasem. A hozzám közel állók óriási inspirációt adnak. Minden család tehetséges, de nem mindegyiknek van lehetősége, felelősségérzete és kellő elszánt-sága tagjai kibontakoztatásához. Nálunk ez nemzedékről-nemzedékre tudatosuló elvárás önma-

Kezd eluralkodni a kiábrándulás, a cinizmus...

gunk és egymás iránt. Szorosan követem testvéreim, feleségeik és gyermekeik pályáját, nem csak a látványosakat, s ők is a miénkét. Igyekszünk osztozni az élményekben, s a csalódások is így változtathatók erőforrássá.

Ennyi művész között Ön hogyan lett orvos?

– Eredetileg történész-régésznek készültem. Hirtelen döntöttem az orvosi pálya mellett, bár rögtön érződött, hogy nem a klasszikus utat fogom járni. Taszítások és vonzások egyaránt érvényesültek a kritikus időszakban. Személyes kórházi tapasztalatok, nagy egyéniségek pozitív és negatív kisugárzása, a tudományos tevékenység és a szintetizálás igénye, a szenvedés és az igazságtalanság megtapasztalása, az orvos egyedülálló szerepének értelmezése azok a tényezők, amelyek ide hoztak és itt tartanak.

A sejtés, hogy nem klasszikus pályát fog bejárni, beigazolódott: Oberfrank Ferenc pályája valóban rendhagyó, hiszen államtitkár és diplomata is volt. A rendszerváltás során „éles” helyzetekben – nemzetközi és szomszédsági kapcsolataink felülvizsgálata, euroatlanti integrációnk kezdeti lépései, a moszkvai puccs, a kuwaiti és a délszláv válság – is felölös pozíciókban vizsgálhatott.

Nem vonzza még mindig az a másik világ, vagy az életének azt a szakaszát végleg lezárta?

– A pozíciók kevésbé foglalkoztatnak, annál inkább a küldetés, a funkció, amit egy adott helyzetben és időszakban be lehet tölte-

ni. A különféle felkérések között is ez alapján igyekszem választani. A diplomata és állami vezetői időszakaimban nagy hasznát vettem a bennem rejlő orvosnak, míg kutatóorvosi, intézmény- és civil szervezeti vezetői időszakaimban nagyon hasznosak a diplomata készségek és a kormányzati tapasztalatok.

Milyennek látja most a magyar egészségügy helyzetét?

– Átmenetinek, de nem csak ezért rossznak. A politika leegyszerűsíti a dolgokat. Nagyon nehéz olyan rendszert kialakítani, amelyben az egészségügyi szükségletek és társadalmi elvárások összhangba kerülnek az erőforrásokkal és a tudományos és technológiai fejlődéssel, s ami egyúttal kellő biztonsággal és igazságossággal működtethető is. Ez nem csak Magyarországon probléma, de a mi sajátosságunk a kiemelkedően riasztó egészségügyi állapot és a nagyon mély bizalmatlanság, ami minden érintettet mélyen áthat. Mélyen lesújt, hogy teljesen indokolatlanul és feleslegesen keserítjük meg egymás mindennapjait.

Oberfrank Ferenc többek között bioetikus. Ez ma nem könnyű terep: többen gondolják ugyan úgy, hogy szükség van etikaoktatásra az orvosi egyetemen is, de sajnos talán nem a kifinomult etikai kérdések megválaszolása a realitás, amikor a közvélemény szemében „addig jó, amíg orvos kezébe nem kerül az ember”.

Ön mit lát ma az orvosok legnagyobb etikai problémáinak?

– Az orvos személye, szerepe mindig viták, ellentmondások megnyilvánulásak tárgya. Ma egy illúziókkal, agresszív göggel és képmutatással terhelt dehumanizálódási hullám vége felé tartunk, kezd eluralkodni a kiábrándulás, a cinizmus. Azt gondoltuk, hogy amit nem tudunk tudományosan leírni, technikailag kezelni, gazdaságelvűen szervezni, azt tagadni, tiltani, vagy ignorálni kell. Az orvossal szemben elvárás, hogy tudományos bizonyítékokra alapozza döntéseit. Az etika is formalizálódott, bürokratizálódott, „fügefalevélle” változott. Ugyanakkor a szenvedés és a halál továbbra is titkokat rejt, a tudománynak és a technikának vannak korlátai. Az orvos dilemmája, hogy technikussá, diszpécserre, szolgáltatóvá redukálódik-e, vagy a tudományos és technikai kiváló-

Oberfrank Ferenc szerint nagyon jó döntés volt, hogy az egyetem vége felé összeházasodott feleségével, aki tapasztalt, világot látott belgyógyász, kardiológus, nefrológus, diabetológus. „Mindig számíthatok rá, nem tudom eléggé meghálálni neki. Szüleink mellett mindkettőnk életére nagy hatással voltak a nagyszülők. Az ő szűkebb családjában mindenki orvos, az enyémben pedig – bár nem mindenki hivatásszerűen – kreatív, művészi önkifejezésre vágyó. Szívmelengető, érdekes elegy, nagyon jó közeg.”

Mit tart élete legnagyobb sikerének?

– Nagy dolognak tartom, hogy ismereteimet, tapasztalataimat és energiáimat egy egyedülálló kutatógárda szolgálatába állíthatom – nap, mint nap, együtt az ország legkiválóbb elméivel

Mi az, amit még szeretne elérni az életben?

– Megtartani a hitemet, s minél tovább az ép eszemet. Tevékenységgemmel bizalmat, biztonságot és érdeklődést ébreszteni a jó-

ságra törekvés mellett továbbra is követi a humanista eszményt. A megélhetésért, presztízsért szatócscsá, ügynökké, hivatalnokká, esetleg celebbé lesz, vagy újra megpróbál a hozzáforduló emberek legfőbb szövetségesévé, szószólójává válni.

és legszeretetre méltóbb kollégáival. Közös siker a most induló Nemzeti Agykutatói Program. Kudarcom is van, de sajnos túl könnyen túlteszem magam a sikertelenségeimen. Nyomaszt, hogy vannak, akik emiatt szenvedtek.

akarató emberekben, szólongatni a bennük lévő jót, értékeset. Nem szeretnék magányossá válni. Szeretnék nyugodt lelkiismerettel visszatekinteni az életemre, amikor ennek eljön az ideje.

Vámos Éva

Egy ember, nem ember...

Mint egy modern mesélő, aki mesekönyv helyett a laptopja mögé bújva mondott mesét. Így jellemezte az egyik hozzászóló Ormay Tomot az „Egy ember nem ember – az ember társas természetéről” című előadást követő vita során, melynek helyszíne az OPAI tanácsterme volt. Ormay Antal Pál egyetemi előadóként, illetve a Group Analysis és az International Journal of Psychotherapy szakfolyóiratok főszerkesztőjeként is ismert. 2011-ben megosztva részesült a Magyar Pszichiátriai Társaság Nyíró Gyula-díjában A társas személy – A társas-én pszichológiája című könyvéért.

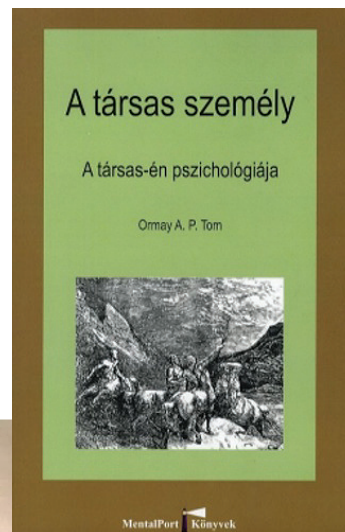
Bár a gyermekmészkéből megszokott karosszék és kandalló hiányzott, Ormay Tom valóban mesélt. **Soós István** szakpszichológus, csoportanalitikus jelölt szavaival élve: „laptopja mögé vonulva tette elének szövegét”. Azt a szöveget, amely a csoportanalitikus berkeken belül közismert Foulkes előadások alkalmával, májusban hangzott el Londonban, ahol Tom, mint főelőadó volt jelen. A komoly szakmai elismerést továbbgondolva a Csoportanalitikus és Kiképző Társaság szervezésében került sor a 37th Foulkes Annual Lecture magyar nyelvű prezentációjára.

Idézek a meghívóból: „A társas-én arra készít bennünket, hogy korábbi interpretációs esz-

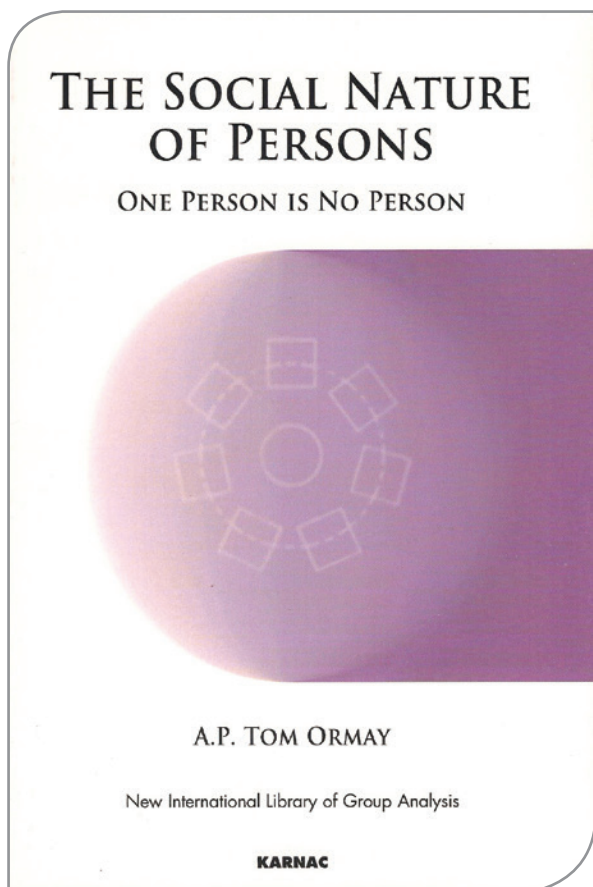

közainket újragondoljuk. Az új változat általában pozitívabb, mert magában foglalja a személy hovatartozási vágyát is. Az új nézőpont szerint a két-hároméves gyerek konok attitűdjé kihívóan viseltet a családi rendszer felé, mert helyet keres magának benne. Olyan rendszert akar, amelybe ő is beletartozik. Ahogyan társas-énje fejlődik, meg akar érzékelni, csatlakozni akar...”

Az előadó beszélt S. H. Foulkesről, a csoportanalízis atyjáról, aki a második világháború szűke helyzetben kezdte el a katonák csoportos kezelését. Aztán az idegen országba szakadt fiatal nőről, akiről

csoportanalízis során derülhetett ki, hogy szki-zofréniás jellegű tüneteknek egyik gyökere nem más, mint hogy „Nem tudom, hogyan kell nőnek lenni ebben az idegen országban.” Vagy egy másik pácienséről: a nőről, aki narancsszörppel öntötte le ma-

gát, először háromévesen, a felnőttek asztalánál, amikor koccintani szeretett volna a nagyokkal ő is. Valójában persze minden történet, minden „mese” példa volt, amely a társas én egy-egy aspektusának, funkciójának bemutatására szolgált.

– Elméleti háttér nyújtása a gyakorlathoz –, ez volt Tom válasza arra, az előadás után feltett kérdésekre, hogy mi motiválta a társas én fogalmának megalkotására.

Elmélete arra az evidenciára épül, miszerint az egyén csak társas összefüggéseiben érthető meg, előadása frappáns címével élve: „egy ember nem ember”.

Lényegében Freud 1923-as strukturális személyiségmodelljének újragondolásáról van szó, amennyiben az ösztönén – én – felettes én „szentháromsága” mellett új elemként megjelenik benne negyedikként a társas én. Tom az egyén ösztönös igényeként definiálja a csoporthoz tartozás vágyát, amelyet magából a társas ösztönből eredeztet.

A társas ösztön tényleges társas viszonyulásaink forrása. Tom hangsúlyozta, hogy nem csak a csoportanalízis gazdagodik egy alapvető, a gyakorlatban is remekül hasznosítható ténnyel, hanem „segítséget nyújtunk minden olyan emberi tudománynak, amelyben komolyan veszik az ember társas természetét. Elméletem teljesebb emberképet ad, amelyben megmarad az én, mint a személyiség egyéni központja, de hozzáadódik az ember társas természetét biztosító, ugyancsak ösztön-alapból fejlődő funkció, amellyel magyarázható a különböző csoportokba való tartozásunk természetes jellege”.

– Tanakodtam magamban, mi is a dolga egy felkért hozzászólónak, Magyarországon nincs még ennek hagyománya. De most talán majd teremtünk – kezdte **Devecsery Ágnes** elméleti pszichoanalitikus, egyetemi tanársegéd. – Egy éve végeztem csoportvezetőként a CSAKIT-nál.

Csoportanalitikusként még folyamatban van a képzésem, így Tom elméletével már a felkérésem előtt találkoztam. Azt érzem, elsősorban a reflektív működésemet tudná segíteni, ha tudatosan építeném be munkámba a társas ént, mint új nézőpontot. Látom a gyakorlati lehetőséget Tom elméletében.

Jakab Judit

Amit tudni akarsz a pszichiátriáról, de sosem merted megkérdezni...

MEGHÍVÓ

a Pannónia Pszichiátriai Egyesület és a Bizalom Magán Pszichoterápiás Központ szeretettel vár minden érdeklődőt a Művészetek és Irodalom Házába Pécs Széchenyi tér 7-8.

az
AMIT TUDNI AKARSZ A PSZICHIÁTRIÁRÓL, DE SOSEM MERTED MEGKÉRDEZNI

című egésznapos konferenciára

2013. szeptember 27-én, pénteken

Ingrid Bergman és Gregory Peck is „megszólalt” azon a Pécsett, a közelmúltban tartott pszichiátriai konferencián, amit a Pannónia Pszichiátriai Egyesület és a Bizalom Magán Pszichoterápiás Központ rendezett, uniós támogatással. A tanácskozás címe – Amit tudni akarsz a pszichiátriáról, de sosem merted megkérdezni – eleve egy filmre emlékeztetett, Woody Allen Amit tudni akarsz a szexről, de sosem merted megkérdezni című vígjátékára.

A konferencia előadói olyan kérdéseket igyekeztek körbejárni, amelyeken a pszichiáterek gyakran meditatálnak, ám amelyek a napi munka során valahogy mégis marginalizálódni látszanak. Így szó került a pszichiátria kompetenciájáról, szerepének változásáról a történelem folyamán, valamint arról, hogy a társadalom milyen elvárásokat fogalmaz meg a szakma számára.

gában, 30 éve filmklubot vezet a baranyai megyeszékhelyen. „A páciens és a terapeuta kapcsolat „kényes” kérdései – szemben önmagunkkal” című előadás nyolc filmből villantott fel részleteket. Az epizódok mindig az elmeorvos díványán játszódtak, azt nézhettük meg, hogy a pszichiáter miképp kutatja fel a páciens pszichózisának okát. A filmbéli szakemberek kivétel nélkül hitelesen „dolgozták meg” betegüket, ez különösen igaz volt Hitchcock Elbűvölve című alkotására, melyben a már említett két sztár kapott főszerepet. Stark szerint Hitchcock lenyűgözően sokat tudott az emberek tudatalanjáról, bűntudatáról, szorongásairól, archaikus félelméről, s a rendező leghatásosabb filmjei, a Madarak, a Psycho, a Szédülés elképesztő lélektani dinamikákat tárnak föl. Ugyanez a lélekbe markoló, nyugtalanító, katarzist hozó emberismeret érhető tetten Ingmar Bergmann filmjeiben is.

Stark András egyébként azért is vonzódik a filmhez, mert a forgatókönyvírók, rendezők és színészek legjobbjait az a cél mozgatja, hogy a nézőket önvizsgálatra, önismeretre készítsék. Mindez egybeesik a páciensével beszélgető pszichiáter szándékával. Az meg különösen kedvére van, ha a filmbéli pszichiáter is esendő és gyötrődő. Mint például Woody Allen „Agyament Harry”-jének pszichiáternöje, aki nem örökké mosolygó, rezervált Buddhaként figyeli betegét, hanem bizonytalan, szenvedő nőként mu-

A konferencián négyen tartottak előadást. **Stark András**, pécsi pszichiáter arról beszélt, hogy a híres játékfilmek miképp mutatják be a pszichiáterek munkáját, s ezen keresztül a néző milyen képet alkothat a szakmáról. Stark otthonos a mozi vilá-

tatja meg önmagát. S gyötrődik az Equus című film – Richard Burton által megformált – pszichiáttere is, aki bevallja, hogy a patológiás szenvedélyt meg tudja szüntetni, ám új szenvedélyt nem tud adni páciensének.

Persze, ha valaki szenvedély rabja, akkor azt környezete könnyen pszichózisos vagy súlyosan személyiségzavaros embernek minősítheti. S hogy hol a normalitás határa, annak megállapítása nemcsak a laikusok, a szakemberek számára is nehéz, véleményes feladat. **Erős Ferenc**, emeritus professzor,

a pécsi pszichoanalitikus doktori iskola vezetője azt tekintette át, hogy a pszichiátria a különböző korokban hol húzta meg a normalitás határát. Hogy a mezsgye hol húzódott, abba sokáig nagy beleszólása volt a politikának. Korunkban a virtuális világ kiteljesedése feszegeti a normalitás megszokott határait, hisz a tizen-, huszon- és harmincévesek nemzedékének jelentős százaléka az interneten él.

Erről **Herold Róbert**, a Pécsi Tudományegyetem pszichiátriai klinikájának adjunktusa értekezett Pszichózis és hétköznapi bolondságok című előadásában. A „digitális bennszülöttek”-nek titulált számítógép-függők immár a neten intézik minden fontos ügyüket, a pár- és barátválasztást is, ezért kapcsolatuk az idősebb, nem a neten szocializálódott nemzedékkel mind nehezkesebb, érdektelenebb, reménytelenebb. A neten ismerkedők nem egyszer a kitalált személyiségnek ad-

ják ki magukat, ami felmenőik számára felfoghatatlan, beteges dolog, ettől még elhamarkodott lenne a virtuális világban berendezkedőket automatikusan elmebetegnek mondani. A virtuális világba menekülők megítélése is mutatja, hogy mennyire nézőpont és megállapodás kérdése, kit tekintünk bolondnak, és kit nem. Tegyük hozzá, hogy a netes nemzedék számos tagja meg a „való világ rabjai”-t véli a régmúlt mocsarából kilábolni nem tudó gyengeelméjűnek.

A pszichiátria – mint minden tudomány – hajlamos volt dogmatizálni tanításait, ezért jót tett a szakmának az antipszichiátria kételkedő kritikája.

Unoka Zsolt, a Semmelweis Egyetem pszichiátriai klinikájának osztályvezető főorvosa arról elmélkedett, hogy a pszichiátriát miképp termékenyítette meg az elmúlt évszázadban ez a kritikus szemlélet. Valaha természetes volt, hogy az elmebetegeket a társadalom kirekesztette, tébolydába zárta és megfosztotta minden emberi jogától. Az antipszichiátria szakemberei ébresztették rá a szakmát arra, hogy a betegek számára el kell végezni az „akadálymentesítést”, és a többségi társadalom jobban jár, ha integrálni próbálja a pszichózistól szenvedőket. Ez ma már a fejlett világban többnyire elfogadott szemlélet, bár a magukat normálisnak gondolók gyakran elmondják, hogy jobb, ha a bolondok zár mögött vannak, mivel sose lehet tudni, mikor kattannak be, s törnek mások életére. Amikor ezt a leckét felmondtam Unoka Zsoltnak, akkor ő úgy érvelt, hogy az említett félelem túlzott, mert az egészséges emberek sokkal nagyobb százalékban követnek el erőszakos bűncselekményt, mint a pszichózisosok.

Amúgy az antipszichiátria legújabb eredménye az, hogy pszichózisosok kezelésére használt gyógyszerek ellenőrző vizsgálata, illetve a vizsgálatok eredményeinek tálalása erkölcsösebbé vált.

Az antipszichiátria kritikája elérte, hogy ma már az olyan vizsgálatok eredményeit is publikálják (vagy hozzáférhetővé teszik), amelyek arról vallanak, hogy egy szer nem hat a gyárok által ígért módon a betegekre vagy azok bizonyos részére.

Talán ha Hitchcock erről is filmet forgatott volna, akkor ezek a publikációk is hamarabb kerültek volna a nyilvánosság elé.

Ungár Tamás

Jó helyen fénylik a Gyémánt Diploma

Túl van a nyolcvanon, egész pontosan 87 éves, de ma is naponta rendel. Szellemi frissessége birtokában minden új információt igyekszik azonnal alkalmazni. Olyan, mint Albert Schweitzer, a világhírű orvos, aki még hajlott korában is rendületlenül gyógyított, igaz Afrika őserdejében. Wischán Elek nagykállói pszichiáter főorvos energiáját nemcsak génjeiből meríti, hanem a piarista gimnáziumban is „becsomagolt” néhány évtizedre valót.

Értelmiségi családban született 1926. július 9-én. Édesanyja, Bódy Sarolta tanítónő, édesapja dr. Wischán Elek tanügyi felügyelő volt. Felesége, Nagy Éva közgazdász. Fia, Elek telekommunikációs szakember, lánya, Viktória bölcsész, szociológus, középiskolai tanár, kriminálpszichológiával foglalkozik. Unokái a 16 éves Etele és a 12 éves Emese.

Oklevelét Szegeden, az Orvostudományi Egyetemen vette át 1953-ban. Pszichiáter szakvizsgáját Szegeden 1957-ben, a neurológiát Debrecenben 1960-ban tette le. A szentesi kórházban kezdett, ahol még nőgyógyászati műtétet is végzett, akkoriban szinte mindenhez kellett értenie az orvosoknak. Ő mégis a psi-

chiátriát választotta. Dolgozott úgy, hogy az ország legnevesebb intézetéhez, a Lipóthoz tartozott.

Aztán Nyíregyházára helyezték a megyei kórházba.

– Olyan ez, mint egy nyomozói munka – mondja –, kevesen választják az orvosok közül a pszichiátriát, a neurológiát, bár egyre nagyobb az igény rá. Nem slágerszakma, de annyi szépséggel és csodával kápráztatja el a művelőjét, hogy akit egyszer rabul ejtett, soha nem tudna mással foglalkozni. –

1966-ban visszakerült Nagykállóba osztályvezető főorvosnak, igazgatóhelyettesnek. Húsz év múlva bekövetkezett nyugdíjazásával semmi sem változott, hiszen ma is rendel.

A világ jobbításának élményét tartja a legfontosabbnak, országosan is unikális, hogy naponta rendel. Számos kitüntetés mellé novemberben vehette át Gyémánt Diplomáját.

Amellett, hogy telefonon a Lélekemelő szerkesztősége ne-

vében őszintén gratuláltam a Gyémánt Diplomájához, azt is megkérdeztem tőle például, hogy **miért dolgozik 87 évesen? Nincs maradása otthon?**

– Természetesen meg tudnám szervezni az életemet a professzionális foglalkozásomon kívül is, de az érdeklődésem az élmény-világomat ez jobban kielégíti. Meg, tudja az is motivál, hát ha hasznára tudok lenni egy-egy rászorultnak.

Mivel lehet Önnek örömet szerezni? Például ezzel a Gyémánt Diplomával?

– A legnagyobb örömet az jelenti, ha a hivatásomat gyakorolhatom. Számomra minden eset más és más. Természetesen a Gyémánt Diploma szintén nagyon kedves a szívemnek. De, örömet jelent az is, ha szeretet vesz körül.

Az összes utódjának neve E-be-tűvel kezdődik, kivéve a lányáét, aki Viktória lett. Van ennek valamilyen logikus magyarázata?

– Van! Mert Viktória akkor született, amikor már nem voltam éppen fiatal! Mi ez, ha nem győzelem?

A világ jobbítási terve sikerült?

– Szeretném úgy érezni...

Bozsán Eta

„Kiváló Hazai Gyógyszergyár” díjjal jutalmazták az Egist

Elsőként az Egis nyerte el a „Kiváló Hazai Gyógyszergyár” elismerést a Medicina TOP200 versenyen a magyar egészségügyben nyújtott kiemelkedő teljesítményéért. A díjat a XXVII. Medicina konferencián adták át.

Október 18-án, pénteken rendezte a Figyelő a XXVII. Medicina konferenciát, amelyen a szakmai előadások mellett az egészségügy terén kiemelkedő teljesítményt nyújtó vállalatokat is díjazták. A „Kiváló hazai gyógyszergyár” elismerést az idén százéves Egis Gyógyszergyár Nyrt. nyerte el a Medicina Top200 zsűrijének döntése alapján, amely a vállalatok értékelésekor a gazdasági teljesítmény mellett figyelembe vette beruházásaik értékét, társadalmi felelősségvállalásukat, az oktatásban és a kutatásban betöltött szerepüket, valamint K+F tevékenységüket és e célú ráfordításaik mértékét. A díjat dr. Hodász István, az Egis vezérigazgatója vette át.

Méltatásában a zsűri hangsúlyozta: „a magyar gyógyszeripar a nemzetgazdaság húzóágazata, a hazai gyógyszergyárak gazdasági életünk kiemelkedő jelentőségű, értékteremtő bázisai. Kiváló minőségű, korszerű, hazánkban és a világ számos országában kapható termékeik a gyógyítás, a betegellátás legfontosabb elemei. Több tízezer embernek nyújtanak biztos munkahelyet, megteremtve ezzel számos család megélhetését.”

Ahogy az a Figyelő Online beszámolójában olvasható, az Egis az ország 28. legnagyobb

munkáltatója, éves nettó árbevétele meghaladja a 131 milliárd forintot, árbevételének közel 80 százaléka exportból származik, portfóliója több mint 530 készítményből áll. Magyarország és egyben Közép-Kelet-Európa vezető, vertikálisan integrált generikus gyógyszergyára, mely alapítása óta Magyarországon tartotta

teljes értékteremtési folyamatát. Tevékenysége a generikus és originális kutatás-fejlesztéstől a hatóanyag- és készgyógyszergyártáson át az értékesítésig a gyógyszergyártás minden területére kiterjed. Versenyképességének kulcsa az innováció, Közép-Kelet-Európa összes iparvállalata közül az egyik legnagyobb összeget, évi 12 milliárd forintot költ kutatás-fejlesztésre. Kutatói munkájának elismerése egyebek mellett az is, hogy tavaly az Egis nyerte el az Innovációs Nagydíjat. Generikus termékei ezen kívül eddig hat alkalommal kaptak innovációs díjat.

